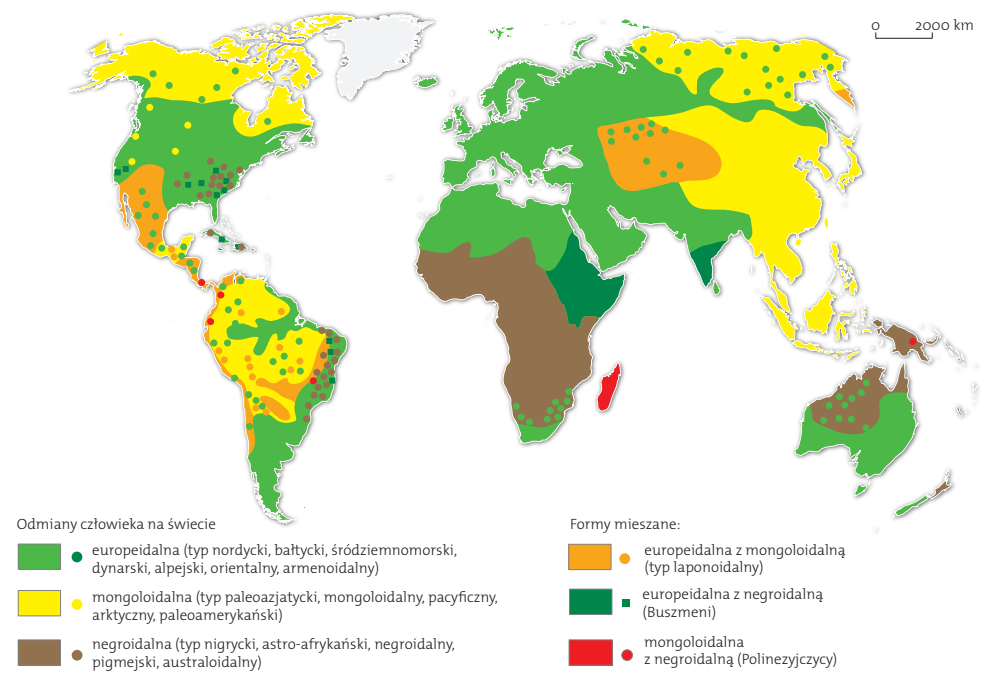

3. Zróżnicowanie demograficzne ludności świata

1. Wykonaj polecenia na podstawie własnej wiedzy oraz mapy przedstawiającej rozmieszczenie głównych odmian człowieka.

1.1. Uzupełnij tabelę.

Lp.	Nazwa kontynentu	Odmiana/odmiany człowieka zamieszkująca/ zamieszkujące ten kontynent
1.	Europa	
2.	Azja	
3.	Ameryka Północna	
4.	Ameryka Południowa	
5.	Afryka	
6.	Australia	

Podkreśl w tabeli rdzenną odmianę człowieka (kolor czerwony) oraz odmianę napływową człowieka (kolor żółty).

1.2. Połącz nazwy ludności rdzennej z właściwym miejscem jej zamieszkania.

Aborygeni	Ameryka Pn. i Pd.
Innuici/Eskimosi	Środkowa Afryka
Indianie	Australia
Pigmeje	północna część Ameryki Północnej

2. Zaznacz na konturowej mapie Europy miejsca występowania mniejszości etnicznych. Uzupełnij legendę.

3. Wśród podanych określeń podkreśl dwa czynniki kształtujące strukturę wieku danej populacji.

*depresja urodzeniowa, poziom urodzeń i zgonów,
ukształtowanie powierzchni, gęstość zaludnienia,
natężenie napływu i odpływu ludności, bariery osadnicze*

4. Urbanizacja

1. Podkreśl trzy główne przyczyny rozwoju miast.

*rozwój wielkoobszarowego rolnictwa, rewolucja rolnicza,
rozwój handlu, ustrój feudalny, rewolucja październikowa
rewolucja przemysłowa*

2. Uzupełnij zdania jednym z zaproponowanych w nawiasach określ tak, by powstały zdania prawdziwe.

- A. Zmiana struktury zatrudnienia ludności w wyniku wzrostu udziału osób zatrudnionych w zawodach pozarolniczych nosi nazwę urbanizacji _____ (*demograficznej/ekonomicznej*).
- B. Wprowadzanie zabudowy miejskiej poprzez jej intensyfikację, powiększanie obszarów miast, a także powstawanie nowych miast i osiedli nierolniczych nosi nazwę urbanizacji _____ (*społecznej/przestrzennej*).
- C. Koncentracja ludności w miastach w wyniku migracji ze wsi do miast nosi nazwę urbanizacji _____ (*demograficznej/przestrzennej*).
- D. Przyswajanie miejskiego stylu życia oraz miejskich wzorców ekonomicznych nosi nazwę urbanizacji _____ (*społecznej/demograficznej*).

3. Pogrupuj wymienione państwa według wskaźnika urbanizacji.

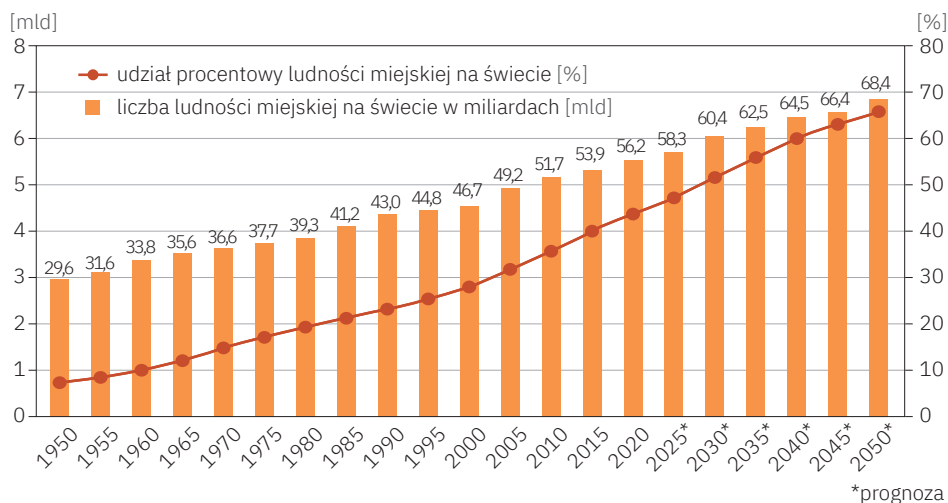
*Kanada, Rwanda, Stany Zjednoczone, Brazylia, Niger,
Papua Nowa Gwinea, Wielka Brytania, Francja, Gujana,
Belgia, Malawi, Japonia, Gwinea, Australia, Mali*

Państwa o wysokim wskaźniku urbanizacji: _____

Państwa o niskim wskaźniku urbanizacji: _____

4. Na podstawie własnej wiedzy oraz wykresu obrazującego zmiany liczby ludności miejskiej i jej udziału w ludności ogółem, wyjaśnij, dlaczego zmiana liczby i udział ludności miejskiej na świecie ma tendencję wzrostową. Podaj co najmniej dwa argumenty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: World Urbanization Prospects. The 2009 revision, <http://esa.un.org/unpd/wup/>

Wyjaśnienie: _____

5. Wykonaj polecenia.

A. Wymień trzy wyzwania, z którymi zmagają się wielkie miasta.

1. _____
2. _____
3. _____

B. Podaj trzy działania, które mogłyby pomóc zmierzyć się ze wskazanymi wcześniej wyzwaniami.

1. _____
2. _____
3. _____

5. Czynniki i skutki rozwoju obszarów wiejskich

1. Podkreśl spośród podanych niżej sposobów prowadzenia gospodarki rolnej ten, który prowadzi do degradacji środowiska przyrodniczego wsi.

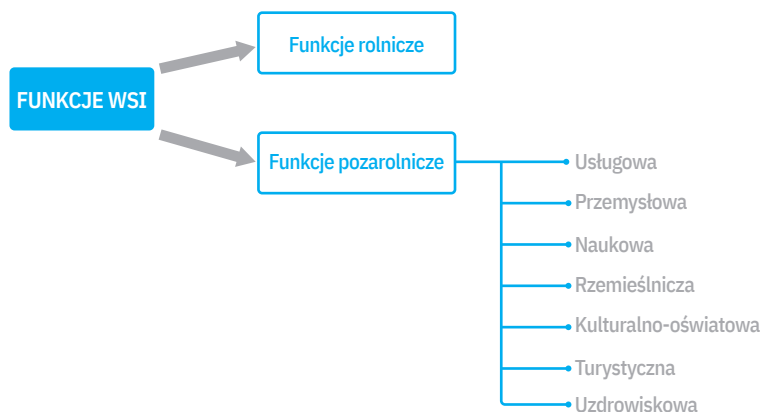
*plodozmian, dwupolówka, monokultura, trójpółówka,
rolnictwo żarowo-odłogowe*

2. Podaj dwie przyczyny coraz rzadszego występowania krajobrazu zaprezentowanego na zdjęciu.

1. _____
2. _____

3. Polecenia wykonaj na podstawie schematu przedstawiającego funkcje wsi.

3.1. Wypisz funkcje, które są nowe w historii wsi.

3.2. Wybierz trzy funkcje i podaj przyczyny ich pojawienia się.

1. _____

2. _____

3. _____

4. Nadmierny ruch turystyczny na obszarach wiejskich powoduje wiele niekorzystnych zmian na tych terenach. Zaproponuj trzy rozwiązania zapobiegające tym skutkom.

1. _____

2. _____

3. _____

5. Rozwój turystyki na obszarach wiejskich wymusza budowę obiektów niezbędnych do obsługi turystów. Obiekty te również przyczyniają się do zmiany krajobrazu wiejskiego. Wymień trzy takie obiekty.

6. Uzupełnij tabelę. Wymień po trzy atrakcje turystyczne w podanych regionach świata.

Atrakcje oferowane turystom przez agroturystykę	
w krajach europejskich	w krajach Azji Południowo-Wschodniej (np. na Bali)

7. Wykonaj polecenia na podstawie własnej wiedzy i poniższego tekstu.

Proces transformacji systemowej zapoczątkowany w 1989 r. spowodował konieczność dostosowania polskich rozwiązań instytucjonalnych do wymogów gospodarki rynkowej. Przemiany objęły zarówno sferę instytucjonalną, jak i gospodarczą oraz społeczną. Reformy realizowane na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku szczególnie dotknęły obszary wiejskie i uwidoczniły ich słabość gospodarczą, społeczną i cywilizacyjną. Równocześnie brak spójnej polityki wobec tych obszarów utrwalił niekorzystne zjawiska na obszarach wiejskich takie jak: bezrobocie, dewastacja infrastruktury technicznej, odpływ młodych, wykształconych ludzi. W rezultacie pojawiła się potrzeba ponownego zagospodarowania potencjału obszarów wiejskich, co wymagało wypracowania nowych modeli rozwoju obszarów wiejskich oraz adekwatnych narzędzi polityki regionalnej.

Źródło: M. Struś, H. Łabędzki, A. Czarnecki, *Obszary wiejskie Polski Zachodniej w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych*, <http://www.wrot.umww.pl/> (dostęp: 08.06.2020).

7.1. Wymień trzy niekorzystne zjawiska, które pojawiły się na obszarach wiejskich w okresie transformacji.

1. _____
2. _____
3. _____

7.2. Wskaż dwa sposoby złagodzenia lub całkowitej niwelacji tych niekorzystnych zjawisk na obszarach wiejskich.

1. _____

2. _____

7.3. Podaj co najmniej trzy przykłady państw europejskich przechodzących, tak jak Polska, transformację do gospodarki wolnorynkowej.

- _____
- _____
- _____

III. WSPÓŁCZESNE KIERUNKI ROZWOJU GOSPODARCZEGO NA ŚWIECIE I W POLSCE

1. Rola sektorów gospodarki w rozwoju cywilizacyjnym wybranych państw

1. Ułóż chronologicznie etapy rozwoju gospodarki.

A. manufaktura i rzemiosło

B. przemysł

C. rolnictwo

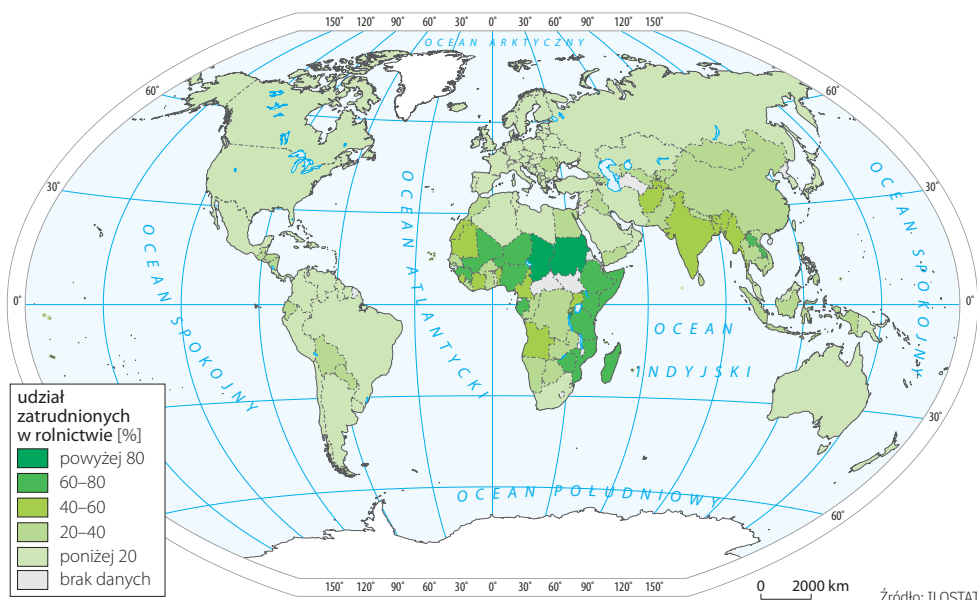
2. Uzupełnij poniższy schemat nazwami sektorów gospodarki.

Gospodarka	=		+	Przemysł	+	
------------	---	--	---	----------	---	--

3. Zaznacz informacje, które są poprawnym dokończeniem zdań.

Pierwszą rewolucję przemysłową nazwano „epoką pary”,	ponieważ	A.	w wielu procesach przygotowawczych w rolnictwie wykorzystywano gotowanie.
		B.	w produkcji oraz transporcie wykorzystywano maszyny parowe.
Drugą rewolucję przemysłową nazwano „epoką elektryczności”,	ponieważ	C.	wynaleziono wtedy żarówkę i zaczęto stosować silniki wysokoprężne.
		D.	w pracy manufaktur zaczęto stosować zjawisko elektryzowania się ciał.
Trzecią rewolucję przemysłową nazwano „naukowo-techniczną”,	ponieważ	E.	wynalezienie układu scalonego pozwoliło na automatyzację i komputeryzację produkcji.
		F.	wybudowano w tym okresie setki instytutów naukowych, nawet przy szkołach średnich.
Czwartą rewolucję przemysłową nazwano „informacyjną”,	ponieważ	G.	wielość serwisów informacyjnych w radio i telewizji zapewnia szybki dostęp do informacji.
		H.	informacja stała się najważniejszym czynnikiem decydującym o wzroście wydajności i konkurencyjności przemysłu.

4. Na podstawie własnej wiedzy oraz mapy przedstawiającej udział zatrudnionych w rolnictwie w 2018 r. wykonaj polecenia.

4.1. Podaj nazwy trzech państw świata, w których udział zatrudnionych w rolnictwie jest wyższy od 60% i na podstawie tego wskaźnika dokonaj oceny poziomu rozwoju gospodarczego tych państw.

Państwa o udziale zatrudnionych w rolnictwie powyżej 60%: _____

Ocena poziomu rozwoju gospodarczego: _____

4.2. Podkreśl trzy przyczyny, które odpowiadają za tak wysoki odsetek zatrudnionych w rolnictwie w państwach wymienionych w zadaniu 4.1.

1. niski poziom mechanizacji rolnictwa
2. urbanizacja obszarów wiejskich
3. wysoka chemizacja rolnictwa
4. słabo rozwinięty przemysł
5. niski poziom wykształcenia rolników

2. Procesy globalizacji w aspekcie gospodarczym, społecznym i politycznym

1. Wykonaj polecenia na podstawie informacji na temat wskaźnika globalizacji i danych zawartych w tabelach, które przedstawiają państwa o najwyższej i najniższej wartości wskaźnika.

Wskaźnik globalizacji KOF mierzy gospodarczy, społeczny i polityczny wymiar globalizacji. Można powiedzieć, że przedstawia stopień powiązania wszystkich sfer życia danego państwa z innymi krajami.

Wskaźnik mierzy globalizację w skali od 1 do 100. Liczby zmiennych składowych wyrażone są w procentach. Wskaźnik obejmuje 42 różne zmienne, które są agregowane przy użyciu statystycznie określonych wag (analiza głównego składnika). Zmiennymi są m.in.: przepływy handlowe i finansowe, liczba międzynarodowych połączeń telefonicznych, ruch turystyczny, migracje, międzynarodowe zgłoszenia patentowe, odsetek studentów obcokrajowców, handel towarami wysokich technologii, handel dobrami kultury, rejestracja międzynarodowych znaków towarowych, liczba restauracji McDonald's i sklepów IKEA, liczba ambasad, liczba międzynarodowych organizacji pozarządowych, udział w misjach pokojowych ONZ.

Na podstawie: <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (dostęp: 08.06.2020).

M*	Nazwa państwa	Wskaźnik globalizacji
1.	Szwajcaria	91,19
2.	Holandia	90,71
3.	Belgia	90,59
4.	Szwecja	89,93
5.	Wielka Brytania	89,84
6.	Austria	88,85
7.	Niemcy	88,6
13.	Czechy	85,6
29.	Polska	81,33

M*	Nazwa państwa	Wskaźnik globalizacji
189.	Czad	40,67
190.	Burundi	40,09
191.	Republika Środkowej Afryki	38,85
192.	Afganistan	36,03
193.	Komory	36,26
195.	Puerto Rico	34,40
196.	Somalia	31,29
197.	Erytrea	30,15

* miejsce w rankingu KOF

1.1. Wymień cztery zmienne, które uwzględnia wskaźnik globalizacji KOF.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

1.2. Zaznacz na mapie konturowej świata cztery kraje o wysokim wskaźniku globalizacji i cztery kraje o niskim wskaźniku globalizacji.

1.3. Sformułuj wniosek dotyczący występowania najwyższych i najniższych wartości wskaźnika globalizacji.

1.4. Podaj dwie przyczyny takiego rozkładu wskaźnika globalizacji.

1. _____
2. _____

2. Podkreśl nazwy dwóch zjawisk społecznych związanych z rozwojem globalizacji.

romantyzm, pracoholizm, kanibalizm, determinizm,
konsumpcjonizm, nihilizm, modernizm

3. Wykonaj polecenia na podstawie poniższego tekstu oraz własnej wiedzy.

W Europie wyrzuca się średnio ok. 179 kg żywności/osobę rocznie. Szacuje się, że w samej Polsce wynik ten wynosi aż 235 kg, gdzie do kosza najczęściej trafia aż 50% kupionego pieczywa oraz 1/3 warzyw i wędlin. Skutki takiego marnotrawstwa odbijają się nie tylko na domowym budżecie, ale wiążą się ze znaczącymi stratami cennych zasobów, takich jak grunty, woda oraz energia. To, co kupujemy i w jakich ilościach, ma realny wpływ na środowisko naturalne oraz postępujące globalne ocieplenie.

Wpływ marnowania żywności to nie tylko zużycie wody i gruntów. Łańcuch rolno-żywnościowy, czyli produkcja, przetwarzanie, transport i przechowywanie, odpowiada za ok. 20% emisji gazów cieplarnianych do atmosfery. Powstający w czasie gnicia żywności metan jest prawie dwudziestokrotnie bardziej szkodliwym gazem cieplarnianym niż CO₂. Ponadto produkcja żywności wymaga dużych nakładów ze strony środowiska, głównie wody i energii, które są marnotrawione wraz z wyrzuconą żywnością, np. wyrzucenie do kosza 1 kg wołowiny wiąże się ze zmarnowaniem od 5 do 10 ton wody zużytej na jej wyprodukowanie. Żywność jest marnowana na każdym etapie produkcji i łańcucha dostaw, a także na etapie konsumpcji. Dlatego nasze codzienne decyzje konsumenckie mają tak ogromne znaczenie.

Źródło: <https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/marnowanie-zywnosci-problem-ktory-dotyczy-kazdego-z-nas,178255.html> (dostęp: 08.06.2020).

3.1. Wymień trzy produkty spożywcze, które Polacy najczęściej wyrzucają do kosza.

1. _____, 2. _____, 3. _____.

3.2. Podaj pięć skutków marnowania żywności.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

3.3. Wyjaśnij, jak marnowanie żywności przyczynia się do zmian klimatycznych.

3. Rozwój gospodarczy Polski

- 1. Spośród podanych określ podkreśl pięć, które charakteryzują gospodarkę Polski do 1989 roku.**

*specjalne strefy ekonomiczne, planowanie centralne, bezrobocie,
Państwowe Gospodarstwa Rolne, migracje z miasta na wieś,
fundusze strukturalne, Spółdzielcze Kółka Rolnicze, terasowanie pól,
nacionalizacja, restrukturyzacja przemysłu, prywatyzacja,
inflacja, kapitał zagraniczny*

- 2. Rozwiąż zadania na podstawie tekstu.**

Dzięki przemianom politycznym zapoczątkowanym w 1989 roku nastąpiło przejście od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki wolnorynkowej. Polska gospodarka znalazła się w fazie transformacji społeczno-gospodarczej. W 1990 roku przeprowadzono szereg reform gospodarczych nazywanych planem Balcerowicza. Ich celem było wprowadzenie rynkowej swobody działalności gospodarczej.

Źródło: S. Kurek, *Geografia. Podręcznik dla szkoły branżowej I stopnia dla absolwentów ośmioklasowej szkoły podstawowej*, OPERON, Gdynia 2020, s. 120.

- 2.1. Podaj nazwę fazy rozwoju gospodarczego, w której znalazła się Polska po 1989 roku.**

- 2.2. Podaj nazwę nadaną reformom gospodarczym przeprowadzonym w Polsce w 1990 roku.**

- 2.3. Wyjaśnij, jaki był cel przeprowadzonych w 1990 roku w Polsce reform gospodarczych.**

3. Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

1.	4 czerwca 1989 roku	Polska została członkiem	A.	Grupy Wyszehradzkiej.
2.	1 maja 2004 roku		B.	Unii Europejskiej.

4. Oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe. Zaznacz znakiem „x” P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F, jeśli jest fałszywa.

Informacja	P	F
Wejście Polski do UE otworzyło rynki pracy dla Polaków na całym świecie.		
Po wejściu Polski do UE Polacy zaczęli masowo wracać do kraju.		
Przynależność Polski do strefy Schengen umożliwia Polakom swobodne poruszanie się w obrębie państw UE.		
Dzięki otwarciu rynków krajów UE Polska mogła osiągnąć dodatni bilans handlu zagranicznego.		
Do Polski napływają fundusze unijne, co doprowadziło do wzrostu dysproporcji w zarobkach między Polską a innymi krajami UE.		

5. Dokonaj własnej oceny zmian społeczno-gospodarczych w Polsce po 1989 roku, odpowiednio ją uzasadniając.

Ocena: _____

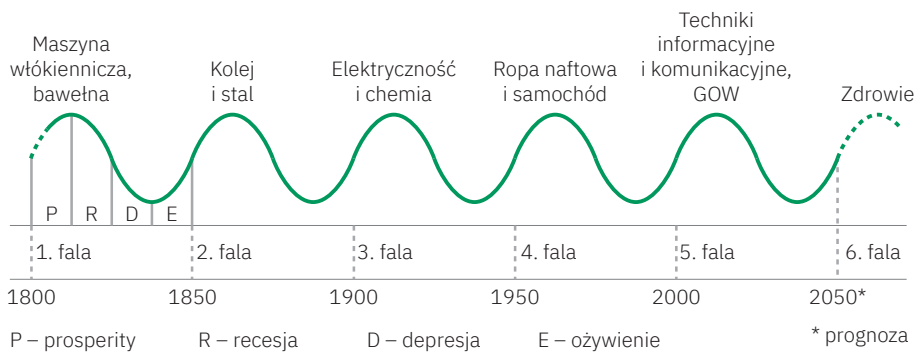
Uzasadnienie: _____

4. Gospodarka oparta na wiedzy i kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego. Kapitał ludzki

1. Podaj nazwę głównego czynnika, od którego zależy rozwój społeczeństwa informacyjnego.

2. Na podstawie poniższego wykresu przedstawiającego fale rozwojowe w gospodarce oraz własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Źródło: Geografia ekonomiczna, red. K. Kuciński, Warszawa 2009.

- 2.1. Wymień produkty i technologie, które przyczyniły się do rozwoju gospodarki w XX i XXI wieku.

- 2.2. Rozwiń skrót GOW.

GOW: _____

- 2.3. Określ na podstawie wykresu, w którym momencie rozwoju znajdujemy się obecnie.

– fala nr _____

– faza (prosperity, recesji, depresji czy ożywienia) _____

- 2.4. Wykonaj polecenia.

- A. Podaj nazwę czynnika, który będzie wyznaczał rozwój gospodarczy szóstej fali rozwojowej.

B. Oceń trafność tej prognozy. Ocenę uzasadnij.

Ocena: _____

Uzasadnienie: _____

3. Podaj nazwy czterech technologii, które uznaje się za wyznaczniki nowoczesności w gospodarce.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

4. Uzupełnij tabelę. Wyjaśnij, na czym polegają podane niżej zagrożenia związane z dostępem do internetu oraz wskaż, jak im zapobiegać.

Rodzaj zagrożenia	Na czym polega	Jak zapobiegać
cyberprzestępczość		
uzależnienie		
brak granicy między strefą prywatną a publiczną		

IV. ROLNICTWO, LEŚNICTWO I RYBACTWO

1. Przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa

1. Oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe. Zaznacz znakiem „x” P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F, jeśli jest fałszywa.

Informacja	P	F
Okres wegetacyjny, czyli czas sprzyjający wzrostowi i rozwojowi roślin, należy do przyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa.		
Palma oleista i palma kokosowa do swojego wzrostu potrzebują klimatu gorącego i wilgotnego.		
Ryż i proso należą do upraw dnia długiego.		
Żyzność gleby to jej zdolność do wydawania plonów wskutek zastosowania przez rolnika zabiegów agrotechnicznych.		
Na terenach podmokłych stosuje się zabiegi melioracyjne prowadzące do regulowania stosunków wodnych, w tym osuszania bagien.		
Rolnictwu sprzyjają tereny o dużym nachyleniu, ponieważ umożliwiają szybki odpływ nadmiaru wód powierzchniowych.		

2. Uzupełnij zdania podanymi niżej określeniami, tak aby powstały zdania prawdziwe.

*własność państwowa, dzierżawa, własność spółdzielcza,
własność indywidualna*

- Forma własności ziemi będąca efektem współpracy grupy rolników indywidualnych to _____
- Obszary, których właścicielami są agencje państwowe, to przykład _____
_____ ziemi.
- Kiedy właściciel ziemi oddaje ją w użytkowanie innej osobie w zamian za podzielenie się częścią dochodów, mówimy o _____

3. Podaj dwa przykłady wpływu dużych powierzchniowo gospodarstw rolnych na wydajność produkcji rolnej.

1. _____
2. _____

4. Przyporządkuj wymienione cechy do sposobu gospodarowania: intensywnego i ekstensywnego.

wysokie nakłady pracy, niskie nakłady kapitału, niskie nakłady pracy, wysokie nakłady kapitału, niskie plony, specjalizacja produkcji, małe zyski, wysoka towarowość produkcji, wysokie zyski

Rolnictwo intensywne: _____

Rolnictwo ekstensywne: _____

5. Uzupełnij tabelę, wybierając odpowiedź TAK lub NIE oraz odpowiednie uzasadnienie.

Informacja	Odpowiedź		Uzasadnienie
Rolnictwo intensywne wymaga wysokiego stopnia mechanizacji,	☐ TAK	ponieważ	☐ A
	☐ NIE		☐ B
Rolnictwo ekstensywne jest charakterystyczne dla wielu obszarów hodowli bydła,	☐ TAK		☐ C
	☐ NIE		☐ D
Zużycie nawozów sztucznych w krajach wysoko rozwiniętych ulega systematycznie zwiększeniu,	☐ TAK		☐ E
	☐ NIE		☐ F

- A. mechanizacja rolnictwa zwiększa wydajność pracy ludzkiej i pozwala osiągnąć większe zyski.
- B. mechanizacja prowadzi do zanieczyszczenia gleb oraz utraty przez nie urodzajności.
- C. hodowla bydła wymaga dużych nakładów pracy, by odpowiednio karmić i pielęgnować zwierzęta.
- D. rolnicy wykorzystują naturalne łąki, jakimi najczęściej są stepy lub pampa.
- E. coraz precyzyjniej dobiera się dawki i ich aplikowanie na skutek wzrostu świadomości ekologicznej.
- F. chcąc zapewnić wysokie plony, należy dostarczyć roślinom substancji pokarmowych i odpowiednio wysoko nawozić glebę.

6. Na podstawie tekstu źródłowego wykonaj polecenia.

Najogólniej mówiąc, monokultura w rolnictwie to przykład uprawy, w której na jednym terenie przez wiele lat utrzymuje się ten sam gatunek roślin. Plantacje kawy, herbaty czy bananów są charakterystyczne dla gorących i wilgotnych stref klimatycznych. W klimacie umiarkowanym spotyka się monokulturowe uprawy truskawek, porzeczek i kukurydzy. Niektóre popularne gatunki zbóż, np. żyto, świetnie sprawdzają się w uprawie plantacyjnej.

Prowadzenie upraw monokulturowych nie pozostaje obojętne dla środowiska naturalnego. Wśród największych wad prowadzenia plantacji wymienia się:

- zmęczenie gleby i pogorszenie jej urodzajności,
- silne zubożenie roli w wyniku długiego i intensywnego eksploatowania przez ten sam gatunek roślin,
- warstwowe przesuszenie ziemi, będące efektem ciągłego pobierania wody z jednego jej poziomu,
- patologiczny rozwój mikroorganizmów i szkodników, charakterystycznych dla danego gatunku roślin.

Źródło: <http://agroserwis.biz.pl/monokultura-w-rolnictwie-wady-i-zalety-upraw-plantacyjnych/> (dostęp: 08.06.2020).

6.1. Wyjaśnij, na czym polega monokultura w rolnictwie.

6.2. Wymień przykłady roślin, które się uprawia, stosując monokulturę.

